

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Росица Христова Чамова

Катедра „Хигиена и епидемиология“

Факултет „Обществено здравеопазване“, Медицински университет - Варна

Относно: Дисертационен труд за присъждане на научна и образователна степен „Доктор“ в област на висшето образование 7. „Здравеопазване и спорт“, професионално направление 7.1. „Медицина“, научна специалност „Хигиена (вкл. трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)“.

На д-р **Розалина Стефанова Брайкова**, докторант в редовна форма на обучение към Катедра „Хигиена и епидемиология“, Факултет „Обществено здравеопазване“ при МУ-Варна

Тема на дисертационния труд: „Контрол при търговията с биологично произведени земеделски продукти и храни в Североизточна България“

Научен ръководител: проф. д-р Дарина Найденова Христова, д.м

Със заповед № Р-109-110/ 07.02.2023 г. на Ректора на Медицински университет – Варна съм избрана за член на Научното жури, а на основание Протокол № 1/ 13.02.2023 г. съм определена да изготвя становище по процедура за придобиване на ОНС „Доктор“ с кандидат д-р Розалина Стефанова Брайкова, докторант в редовна форма на обучение към Катедра „Хигиена и епидемиология“, Факултет „Обществено здравеопазване“ при Медицински университет – Варна.

Данни за процедурата

Асистент д-р Розалина Стефанова Брайкова е зачислена като докторант в редовна форма на обучение в докторска програма „Хигиена (вкл. трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)“ в област на висше образование 7. „Здравеопазване и спорт“, професионално направление 7.1. „Медицина“, с тема на дисертационния труд „Контрол при търговията с биологично произведени

земеделски продукти и храни в Североизточна България“ и научен ръководител - проф. д-р Дарина Найденова Христова, д.м., съгласно Заповед № Р-109-54/31.01.2020 г. на Зам. ректора на МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна проф. д-р Албена Керековска, д.м. Положила е успешно изпит за докторантски минимум.

Асистент д-р Розалина Брайкова е отчислена с право на защита със Заповед № Р-109-110/ 07.02.2023 г. на Ректора на Медицински университет – Варна.

Представени са всички административни документи по процедурата, предвидени в ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и Правилника за развитие на академичния състав на МУ-Варна.

Кратки биографични данни

Д-р Брайкова е родена в гр. Симитли, обл. Благоевград. През 1980 г завършва езикова гимназия "Гео Милев" с изучаване на немски език в гр. Добрич. През 1986 г. придобива образователно-квалификационна степен „Магистър“ по Хигиена и епидемиология в Санкт-Петербургска Държавна Медицинска Академия в гр. Петербург. През 2003 г. придобива специалност по хранене и диететика в МУ – София, а през 2010 г – квалификация по Здравен мениджмънт в МУ – Варна.

Трудовият стаж на д-р Брайкова започва през 1986 г в ХЕИ – Добрич/РИОКОЗ – Добрич, където работи до 2007 г като ординатор, завеждащ сектор, началник отдел. В периода 2007 – 2009 г работи като експерт по контрол на храни и хранителни обекти, мениджър в АД Албена, КК Албена. От 2009 до 2011 г изпълнява длъжността Директор в РИОКОЗ - Добрич/РЗИ – Добрич. От 2011 до 2018 г е директор в ОДБХ – Добрич. От 08.04.2019 г до сега е асистент в катедра „Хигиена и епидемиология“ на МУ Варна.

Обща характеристика на дисертационният труд

Дисертационният труд, разработен от д-р Розалина Брайкова, се състои от 251 страници, 3 приложения, представящи анкетните проучвания на докторанта и 6 приложения, представящи резултати за демографския и

социално-икономически профил на респондентите – случайни потребители на биологични храни и резултати от тествани хипотези. Дисертационният труд е онагледен с 113 фигури и 33 таблици. Библиографският списък включва 368 литературни източника, от които 34 на кирилица и 334 на латиница. От цитираните публикации 132 са от последните 5 години. Липсва единен стил на подреждане на литературните източници.

Дисертационният труд е добре балансиран и включва: Литературен обзор (22 страници), Цел, Задачи, Методика и организация на изследването (6 страници), Резултати и обсъждане (143 страници), Изводи (2 страници), Заключение и Препоръки (2 страници).

Актуалност на темата

Темата за биологичните храни е актуална поради все по-нарастващото търсене на здравословни и биологично - чисти продукти, произведени чрез прилагането на добри земеделски практики, щадящи околната среда и с грижа за общественото здраве. Научните изследователи изучават биологичните храни през призмата на потребителите. Потребителското търсене на биологични храни се формира не само на база знания и представи за този специфичен метод на производство на храни. До голяма степен ориентацията на хората към биологичните продукти зависи и от доверието в тях. Доверие се изгражда от една страна въз основа на нормативно установени характеристики на биологично произведените храни, а от друга, въз основа на действията на компетентните органи и информация за резултатите от тях. Извършването на ефективен и всеобхватен контрол, свързан с безопасността и качеството на биологично произведените земеделски продукти и храни, гарантира защита на здравето и интересите на потребителите, което превръща проблема за контрола на търговията с биологично произведени земеделски продукти и храни в обществено-значим.

Литературният обзор е целенасочен, обстоен и добре структуриран. Демонстрирани са способности за критична оценка, обобщаване, систематизиране и интерпретиране на научната литература и на нормативните документи.

Целта на дисертацията е ясно и точно дефинирана. Поставените 6 задачи са добре формулирани и отговарят на поставената цел.

Методологията е комплексна, описана подробно и съответства на поставените задачи. Подбрани са адекватни на целта изследователски методи:

документален - извършен задълбочен анализ на различни източници на информация – научни статии, публикации, доклади, съобщения, регистри с бази данни, електронни книги, ръководства, нормативни документи, имащи отношение по темата на настоящия дисертационен труд;

социологически - проведени са анкетни проучвания за установяване нивото на информираност и нагласите сред потребителите на биологични храни и за установяване нивото на информираност и нагласите сред търговци и производители на биологични храни;

статистически методи

Резултатите и тяхното обсъждане са същността на шеста глава.

Д-р Брайкова разделя собствените резултати от проучването в няколко основни насоки на изследване:

1. Анализ на международни и национални нормативни документи и научна литература, свързани с биологичното производство на храни

2. Анализ на данните за извършен официален контрол при търговията с биологично произведени земеделски продукти и храни в област Добрич и област Варна за периода 2014 - 2019г.

3. Резултати от прилагането на въпросник за изследване на информираността и нагласите на потребители на биологично произведени земеделски продукти и храни в област Добрич.

4. Резултати от прилагането на въпросник за изследване на информираността и нагласите на търговците, както и нивото на техните знания, относно нормативните изисквания, при търговията с биологични храни в област Добрич.

Представянето на резултатите от проведените проучвания следва поставените задачи.

Направените **изводи** са правилно формулирани. Те отговарят на

поставените цел и задачи и следват логично резултатите и статистическия анализ. Въз основа на изведените изводи са формулирани препоръки към МЗХГ, МЗ, БАБХ, асоциации на био-производители.

Одобрявам **приносите**, които се разделят на:

С теоретико - познавателен характер

1. Извършен е задълбочен преглед в развитие на нормативни документи и научни публикации от проучвания, свързани с БП, с международен и национален обхват

2. Идентифицирани са нагласите, нивото на информираност и източниците на информация по отношение на БХ в рамките на проведено анкетно проучване сред потребители от област Добрич.

3. Установени са мотивите, стимулиращите фактори и бариерите, стоящи пред потребителите в избора им на БХ.

4. Изведени са характеристиките на регулярните и случайни консуматори на БХ.

5. Установени са мотивите за дейността, производство и търговия с биологични продукти, източниците на информация, както и необходимостта от обучения по отношение на БХ в рамките на анкетни проучвания сред производители и търговци на биологични продукти и храни от област Добрич.

6. Изследвано е нивото на знания, относно нормативните изисквания при производството и продажбата на БХ сред производители и дистрибутори на БХ в област Добрич.

С оригинален характер

1. Анализирани са резултатите от официалния контрол на територията на областите Добрич и Варна във връзка с употреба на термини и означения на БХ за периода 2014-2019г., както и регламентиращите тази дейност нормативни документи.

2. Анализирани и са установени закономерности при очертаване биологичния профил на потребителите от област Добрич в контекста на нагласите, честотата, мотивите, стимулиращите фактори и бариерите, свързани с консумацията на БХ.

3. Проучени и са констатирани достоверни зависимости, свързани с източниците на информация, начините на разпознаване и обозначаване на БХ от страна на потребителите, както и институциите, имащи отношение към контрола на търговията с биологични продукти.

4. Изследвани и са разкрити статистически зависимости между източниците на информация, познанията, относно нормативните изисквания при търговията с БХ и способността за прилагане на тези знания от страна дистрибуторите на БХ в търговски обекти на територията на област Добрич.

5. Доказано е влиянието на някои демографски характеристики, като степен на образование и наличието на деца в семейството по отношение на източниците на информация за БХ, разпознаване на БХ, тяхното обозначаване и честота на купуване.

6. Тествани и са потвърдени редица хипотези при респонденти (потребители и търговци) от мъжки и женски пол, свързани с: нагласите, източниците на информация, честотата на купуване, начините на обозначаване на БХ, стимулиращите фактори, сигнализиране на компетентните органи при съмнение, че дадена храна предлагана като "биологична" не е такава, оценяване нивото на знанията, необходими за консултиране на клиентите по въпросите им относно БХ.

С приложен характер

1. Формулирани са предложения и препоръки към компетентните институции за подобряване на обхвата и ефективността на официалния контрол при търговията с биологични продукти.

2. Формулирани са предложения към правителствени и неправителствени органи и организации за повишаване на информираността и образованието от страна на производители, търговци и потребители на БХ, за ползотворно сътрудничество между всички участници в пазара на биологичните продукт.

3. Чрез популяризиране на данните от нашето проучване, ще способваме за обогатяване профила на биологичния потребител, нарастване на доверието в биологичното производство и подобряване на комуникацията с

институции, имащи отношение към биологичното производство.

4. Разкритите закономерности се явяват добра основа за разширяване на териториалния и демографски потенциал на проучването.

Дисертационният труд е написан на добър език, прецизен по отношение на терминологията. Технически, дисертацията е оформена според изискванията, а библиографията, е изчерпателна.

Авторефератът достоверно възпроизвежда съдържанието на дисертационния труд. Подготвен е в обем от 108 стандартни страници и е съставен от осем части, които представят точно структурата и съдържанието, приносите и участията и публикациите по дисертационния труд. Във връзка с дисертационния труд докторантът е представил 2 публикации в списания „Jornal of Biomedical&Clinical Research“ и International Electronic Scientific and Practical Journal „WayScience“, 1 публикация – в сборник доклади от 14-та Научна Конференция „Устойчива наука за безопасна храна“ EFSA Контактен център България.

Посочени са три участия на научни форуми:

Юбилейна научна конференция с международно участие „Нови подходи в общественото здраве и здравната политика“, МУ-Плевен, ФОЗ. 26.11-28.11.20г.,

14-та Научна конференция „Устойчива наука за безопасна храна“ на Българския контактен център на EFSA към Център за оценка риска по хранителната верига, МЗХГ, 27.10.2021г.,

10 години „Алумни клуб и приятели“ – Медицински университет – Варна, 01-02.04.2022.

В заключение дисертацията отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на РБългария. Трудът е представен в завършен и добре оформен вид.

В дисертационния труд на ас. д-р Розалина Брайкова е представен собствен опит от изследването на значим проблем на съвременното общество. Извършеният обстоен и последователен анализ дава възможности за разработване на иновативни подходи за подобряване и насърчаване на

общественото здраве. Намирам темата, разработена от докторантката, за изключително актуална и навременна. Съдържанието на дисертационния труд е правомерно и задълбочено разработено, добре онагледено и поднесено с добър професионален език.

Всичко това ми дава основание да оценя **положително** дисертационния труд „Контрол при търговията с биологично произведени земеделски продукти и храни в Североизточна България“ и да дам положителния си вот за присъждането на ас. д-р Розалина Стефанова Брайкова на научната и образователна степен „Доктор“ в област на висшето образование 7. „Здравеопазване и спорт“, професионално направление 7.1. „Медицина“, по научна специалност „Хигиена (вкл. трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)“.

08.03.2023 г.
гр. Варна

Изготвил становището:
/Доц. д-р Росица Христова Чамова/